

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 12 marca 2020 r.

Pozycja 99

POSTANOWIENIE

z dnia 21 maja 2019 r.

Sygn. akt Ts 11/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Stalwo Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Stalowej Woli w sprawie zgodności:

- 1) art. 86 § 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.) w związku z art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1577) w zakresie, w jakim „dają możliwość uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia woli o objęciu udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i oświadczenia o pokryciu objętych udziałów aportem, które to oświadczenia zostały złożone pod wpływem podstępu w czasie gdy wspólnik zbył objęte i pokryte udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością” oraz
- 2) art. 88 § 2 ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie przewiduje terminu na uchYLECIE się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem podstępu [liczonego] od daty oświadczenia woli dotkniętego tą wadą” z art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 w związku z art. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

p o s t a n a w i a:

1) podjąć zawieszone postępowanie,

2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 18 stycznia 2018 r. (data nadania) Stalwo Spółka z o.o. w likwidacji (dalej: skarżąca) wystąpiła z żądaniem określonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Skargę konstytucyjną wniesiono w związku z następującą sprawą.

W.W. (dalej: powód) wniósł 6 grudnia 2013 r. pozew przeciwko skarżącej, w którym domagał się stwierdzenia nieważności umowy zawartej w formie aktu notarialnego pomiędzy nim a skarżącą. Umowa dotyczyła przeniesienia przez powoda na rzecz skarżącej, w formie

aportu, prawa własności nieruchomości gruntowej oraz własności lokalu niemieszkalnego wraz z udziałem w częściach wspólnych budynku, a także prawa użytkowania wieczystego dwóch opisanych w pozwie nieruchomości gruntowych i własności budynków przemysłowych znajdujących się na jednej z nich. Powód domagał się także stwierdzenia nieważności oświadczenia woli złożonego przez siebie pod wpływem błędu, w formie aktu notarialnego – w przedmiocie przystąpienia do skarżącej i objęcia 96 udziałów o wartości 48 000 złotych wraz ze zobowiązaniem do pokrycia nowopowstałych udziałów aportem w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa powoda oraz wyrażenia zgody na nieodpłatne używanie znaku graficznego tego przedsiębiorstwa.

Sąd Okręgowy w R. VI Wydział Gospodarczy, wyrokiem z 19 grudnia 2014 r. (sygn. akt [...]), stwierdził nieważność umowy oraz oświadczenia woli, o których mowa we wniesionym pozwie, ponieważ uznał, że powód został podstępnie wprowadzony przez skarżącą w błąd co do przejęcia zobowiązań powoda przez skarżącą.

Na skutek apelacji skarżącej, Sąd Apelacyjny w R. Wydział I Cywilny (dalej: Sąd Apelacyjny), wyrokiem z 22 października 2015 r. (sygn. akt [...]) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo.

Powód wniósł od tego wyroku skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, który wyrokiem z 2 lutego 2017 r. (sygn. akt [...]) uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. W ocenie Sądu Najwyższego, za nieuzasadniony należy uznać pogląd Sądu Apelacyjnego, że skoro oświadczenia powoda dotyczyły stosunków prawnych ze spółką handlową, to nie mają do nich zastosowania przepisy kodeksu cywilnego o wadach oświadczenia woli. Sąd Najwyższy przypomniał, że stosunek spółki ze swojej istoty jest oparty na regułach wzajemnej lojalności i uczciwości wspólników, którzy zobowiązują się do współdziałania w dążeniu do osiągnięcia wspólnego celu, dla którego uczestniczą w spółce. W ocenie Sądu Najwyższego, jeśli niektórzy wspólnicy sprzeniewierają się tej zasadzie i podstępnie wprowadzają w błąd innego wspólnika, który działając w zaufaniu do pozostałych, powierza spółce swój majątek, to nie zasługują na ochronę ani oni, ani spółka, w której uczestniczą, co stanowi uzasadnienie stosowania w sprawach z zakresu prawa spółek handlowych przepisów kodeksu cywilnego o uchyłaniu się od skutków oświadczenia woli składanego pod wpływem błędu lub podstęp.

Wobec przekazania przez Sąd Najwyższy sprawy do ponownego rozpoznania, Sąd Apelacyjny wyrokiem z 28 września 2017 r. (sygn. akt [...]) oddalił apelację skarżącej i orzekł o kosztach. Wyrok ten został wskazany przez skarżącą w treści skargi konstytucyjnej jako ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie objętej wniesioną skargą konstytucyjną.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 28 marca 2018 r., doręczonym skarżącej 4 kwietnia 2018 r., skarżąca została wezwana do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej, do czego ustosunkowała się – wniesionym w terminie – pismem z 11 kwietnia 2018 r.

Skarżąca poinformowała w treści skargi konstytucyjnej, że od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego. Z tego powodu Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z 1 czerwca 2018 r. zawiesił postępowanie zainicjowane złożoną skargą konstytucyjną. Sąd Najwyższy postanowieniem z 22 marca 2019 r. (sygn. akt [...]) oddalił skargę kasacyjną skarżącej i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.

W ocenie skarżącej kwestionowane przepisy naruszają zasadę ochrony własności (art. 21 ust. 1 Konstytucji) oraz prawo własności skarżącej (art. 64 ust. 2 Konstytucji) w związku z zasadą demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) oraz zasadą równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Na podstawie art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna. Mając na względzie art. 67 ust. 1 u.o.t.p. TK Trybunał, orzekając zarówno w rozpoznaniu wstępnym, jak i merytorycznym jest – co do zasady – związany zakresem zaskarżenia wskazanym w skardze konstytucyjnej.

2. Stosownie do art. 180 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.), który ma odpowiednie zastosowanie do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym na zasadzie określonej w art. 36 u.o.t.p. TK, zawieszone postępowanie podejmuje się z urzędu, gdy toczące się równolegle inne postępowanie sądowe (które może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy) zostanie prawomocnie zakończone (zob. postanowienia z: 2 czerwca 2017 r., sygn. Ts 190/15, OTK ZU B/2017, poz. 153; 7 lutego 2017 r., sygn. Ts 372/15, OTK ZU B/2018, poz. 141) Wobec tego, że postępowanie przed Sądem Najwyższym zostało prawomocnie zakończone, Trybunał Konstytucyjny podjął zawieszone postępowanie.

3. Treść przepisów kwestionowanych w skardze konstytucyjnej.

3.1. Art. 86 § 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.; dalej: k.c.): „Jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd nie był istotny, jak również wtedy, gdy nie dotyczył treści czynności prawnej”.

3.2. Art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1577; dalej: k.s.h.): „W sprawach określonych w art. 1 § 1 nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio”.

3.3. Art. 88 § 2 k.c.: „Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu – z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby – z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał”.

4. Istotą zarzutów skarżącej jest to, że art. 86 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. „dają możliwość uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli o objęciu udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i oświadczenia o pokryciu objętych udziałów aportem, które to oświadczenia zostały złożone pod wpływem podstępu w czasie gdy wspólnik zbył objęte i pokryte udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością”, natomiast art. 88 § 2 k.c. „nie przewiduje terminu na uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem podstępu [liczonego] od daty oświadczenia woli dotkniętego tą wadą”.

W ocenie skarżącej, sąd w ostatecznym orzeczeniu dokonał wadliwej wykładni kwestionowanych w skardze norm, ponieważ „nie uwzględnił konstytucyjnego prawa ochrony własności w odniesieniu do skarżącej spółki jak również w odniesieniu do nabywcy udziałów” (s. 3 skargi konstytucyjnej). Sąd pominął – zdaniem skarżącej – „podawany przez

powoda fakt, że przed złożeniem oświadczenia woli (...) powód zbył wszystkie swoje udziały na rzecz swojego syna” (s. 5 i 6 skargi). Z tych względów skarżąca wyjaśnia, że „danie byłemu już współnikowi możliwości uchylecia się od skutków prawnych oświadczeń woli w sytuacji, gdy ten zbył już swoje udziały, jest przejawem »nadochrony« konstytucyjnego prawa ochrony własności, prawa do równego traktowania oraz jest sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego” (s. 10 skargi). W piśmie z 11 kwietnia 2018 r. w sprawie usunięcia braków formalnych skargi, skarżąca wyjaśniła ponadto, że zastosowany w ostatecznym orzeczeniu sposób wykładni kwestionowanych w skardze norm jest niezgodny ze wskazanymi konstytucyjnymi prawami skarżącej (s. 5 pisma).

5. Wobec tak przedstawionego w skardze zakresu zaskarżenia i uzasadnienia zarzutu niekonstytucyjności, Trybunał Konstytucyjny – związany zasadą skargowości (art. 67 ust. 1 u.o.t.p. TK) – stwierdził, że istotą tych zarzutów nie jest naruszenie konstytucyjnych wolności lub praw skarżącej przez kwestionowane w skardze normy prawne, lecz przez wadliwe, niezgodne z wartościami konstytucyjnymi, zastosowanie tych norm. W ocenie skarżącej, źródłem naruszenia jej konstytucyjnych wolności lub praw nie są bowiem kwestionowane przepisy, lecz wnioski, jakie w toku subsumcji ze stanem faktycznym sprawy wyprowadziły orzekające w sprawie sądy, stwierdzając nieważność oświadczeń woli z powodu błędu. Gdyby bowiem w ostatecznym orzeczeniu sąd zastosował kwestionowane przepisy w taki sposób, jaki w toku postępowania domagała się tego skarżąca, to nie doszłoby do – zarzucanego w skardze – naruszenia jej konstytucyjnych wolności lub praw.

Należy więc przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok z 21 czerwca 2017 r., sygn. SK 35/15, OTK ZU A/2017, poz. 51), jednym z warunków nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, określonym w art. 79 ust. 1 Konstytucji i skonkretyzowanym w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK, jest zakwestionowanie w skardze normy prawnej – naruszającej konstytucyjne wolności lub prawa podmiotu skarżącego – o charakterze ogólnym (norma generalno-abstrakcyjna), a nie indywidualno-konkretnym (akt stosowania prawa). Norma ogólna jest adresowana do rodzajowo określonego adresata (norma generalna) i wyznacza mu postępowanie w zasadzie powtarzalne (norma abstrakcyjna) (zob. wyrok pełnego składu TK z 16 listopada 2011 r., sygn. SK 45/09, OTK ZU nr 9/A/201, poz. 97). Natomiast normą indywidualno-konkretną jest akt stosowania prawa (np. wyrok sądowy lub decyzja administracyjna), czyli akt zastosowania ogólnej normy prawnej do indywidualnie oznaczonej osoby (zob. L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2016, s. 55-56).

Trybunał Konstytucyjny nie jest uprawniony do kontrolowania wykładni przepisów ani aktów stosowania prawa, jednak w ramach wyjątku, w zakresie kognicji Trybunału mieści się dokonywanie kontroli konstytucyjności treści normatywnej przepisu uzyskanej w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej (zob. wyrok z 20 czerwca 2017 r., sygn. K 5/17, OTK ZU A/2017, poz. 48, oraz przywołane w nim orzecznictwo). Ponieważ skarżąca nie kwestionuje treści normatywnej przepisów, którą uzyskały one w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej, to Trybunał – mając na uwadze art. 67 ust. 1 u.o.t.p. TK – nie ma podstaw do dokonania takiej kontroli (zob. postanowienie z 7 czerwca 2018 r., sygn. Ts 140/17, OTK ZU B/2018, poz. 121). Trybunał nie ma *de lege fundamentalis* kompetencji do kontroli prawidłowości ustaleń sądów czy też organów administracji publicznej rozstrzygających w indywidualnych sprawach (zob. postanowienia z: 30 czerwca 2008 r., sygn. SK 15/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 98; 28 lutego 2017 r., sygn. Ts 200/16, OTK ZU nr B/2017 poz. 73). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, niedopuszczalne jest bowiem wniesienie skargi, której zarzutem jest stosowanie prawa (zob. postanowienia z: 28 lutego 2018 r., sygn. SK 45/15, OTK ZU A/2018, poz. 12;

9 maja 2017, sygn. SK 18/16, OTK ZU A/2017, poz. 37; 7 maja 2013, sygn. SK 31/12, OTK ZU nr 4/A/2013, poz. 46; 28 lutego 2012 r., sygn. SK 27/09, OTK ZU nr 2/A/2012 i inne).

6. Wobec powyższego Trybunał Konstytucyjny na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK, odmówił nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu stwierdzając, że nie spełnia ona wymagań określonych w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.